

Гордън Диксън
Парадоксът

Кеъри Хармън не беше вчерашен. Стигна му акъла да си изработи място на юристконсулт, а на Венера това не е никак лесно. Беше дотолкова прозорлив, че закрепил служебното си положение, като се оженил за дъщерята на шефа на голяма фирма за износ на лекарства.

Жената на Кеъри си беше избухлива, трудно можеш да караш с нея. Между другото, тя имаше глупостта да го обича. А тъй като той не можеше да я понася, след кавга винаги изчезваше за няколко дни и чакаше любовта ѝ да се превърне в смирение. Всеки път се скриваше на различни места, че да не могат да го намерят. Това даже му доставяше удоволствие – да си намира най-неочаквани скривалища.

Затова беше в прекрасно настроение, когато в един мрачен зимен ден без покана се приземи на метеорологичната станция на Берк Макинтайр, високо в Самотните планини. Само с няколко минути изпревари снежната буря, малкият двуместен вертолет беше скрит на сигурно място, отбрани вкусотии радваха стомаха му, а самият той се беше изпънал блажено и слушаше как ледените ветрове бият сводестия купол със скорост сто и петдесет мили в час.

– Още десет минути, и щеше да ми бъде трудно – рече Кеъри.

– Да бе, трудно! – иронично отвърна Берк. Беше висок як блондин с груби черти на лицето и се отнасяше с добродушно презрение към всичко друго, освен към метеорологията. – Вие там в ниското си живеете като в райската градина. Още десет минути, и ти щеше да бъдеш размазан върху някой от тези камънаци. Трябваше да чакаме пролетта, че да ти търсим костите.

Кеъри се разсмя с недоверие.

– Щом не вярваш, можеш да провериш. Мятай се на комарчето си и хуквай!

– Чак пък толкова – Кеъри се усмихна широко. – Тук ми е добре. Ама и ти си страшно гостоприемен – веднага изхвърляш гостите си на улицата.

– Зависи от гостите – измърмори Берк. – Разделихме се на абсолютен вечер, шест години ни вест, ни кост – и сега цъфваш най-неочаквано.

– Внезапен вътрешен порив – обясни артистично Кеъри. – Ето го главното правило в живота ми: подчинявай се на поривите си! Това придава на живота особен вкус. Но да не спорим. По-добре разкажи нещо за себе си. Какъв е животът на отшелника? С какво се занимаваш?

– Аз не се занимавам, аз работя.

– И какво? Пускаш балони в небето? Събираш сняг в кофи и

определяш валежите? Зяпаш по звездите?

– Не, всичко това е твърде романтично – отвърна Берк. – Седя си на бюрото и подготвям бюлетините за времето, които изпращам в столицата.

– Хванах ли те! – Кеъри размаха показалец. – Гледаш си работата през пръсти. А кой тогава извършва наблюденията?

– Машина, разбира се. На такива станции има електронни мозъци.

– Още по-добре. Ти си седиш на топличко, а бедничкият робот драпа из преспите.

– Сигурно не подозираш колко си далеч от истината. Машината събира всички данни от наблюдателните уреди и ги обработва до краен резултат. Аз само го изпращам в центъра. Освен това машината отговаря за отоплението и осветлението, проверява техническото състояние на станцията. И накрая – има специален блок за решаване на теоретични задачи.

– Нещо като малък метален бог – ехидно подметна Кеъри.

Беше свикнал да го ласкаят и сега се дразнеше, че Берк говори за машината си с такъв детски възторг.

– Не, Кеъри – усмихна се Берк. – Малка метална богиня.

– Всичко вижда, всичко знае, всичко може, безгрешна, съвършена!

– Може да се каже и така – все още с усмивка каза Берк.

– Само едно не достига, за да качим твоето желязо на пиедестала на бог. Не ѝ достига едно много важно качество: неуязвимост. Бог няма да те подведе.

– Тя също.

– Хайде, стига, Берк! – изръмжа Кеъри. – В своя възторг стигаш до самозаблуди. Няма съвършени машини! Късо между две жички, изгорял чип – и твоята богиня отива по дяволите! Край.

Берк поклати глава.

– Няма никакви проводници, връзките са лъчеви. И изгорял чип не пречи на работата; задачата се прехвърля в свободен блок, а машината се ремонтира сама. Блоковете са общо двацет. Ако някоя задача е твърде сложна за един блок, автоматично се включват и други – колкото трябва за решаването ѝ.

– Аха! – рече Кеъри. – Но ако задачата е такава, че двацет блока не стигат? Тогава машината ще се претовари и...

– Ти просто се заяждаш! – избухна Берк. – Казах: няма да изгори. Само на теория може да има такава задача. Да речем нашата станция внезапно излети. Блокът, който пръв почувства това, ще помоли

останалите да му помогнат. И ще решават задачата, докато не разработят теория, която да обяснява защо летим.

– Ясно! – шракна с пръсти Кеъри. – Отивам при твоята машина и ѝ казвам, че летим.

– Празна ти е главата, брат! – закикоти се Берк. – Смяташ ли, че не е отчетена възможността за словесна грешка? Машината ще провери и вежливо ще отговори: „Моля, вашето твърдение е неправилно“ – край. Няма смисъл, Кеъри. Нито Бог, нито човек, нито Кеъри Хармън могат да оклонят вниманието на машината.

Кеъри се потопи в себе си. Цяла вечност седа, загледан в една точка. Накрая каза решително:

– Аз мога.

– Какво можеш?

– Да изкарам машината от равновесие.

– А бе я остави! Не можеш, но това не е чак толкова страшно. Никой не може.

– Вече казах – аз мога. Да подсладим с пет хилядарки – Кеъри говореше с въодушевление. – Пусни ме само за минутка, и ще я накарам да се шашне.

– Не ми трябва твоите мангизи. Просто защото ти, Кеъри, никога не се примиряваш със загубите, тъй че...

– Или си съгласен, или млъкни! – отсече Кеъри.

Берк въздъхна дълбоко.

– Аз съм си виновен, че набърках машината. За да ме изплашиш, предлагаш астрономическа сума. Значи ако се откажа, ти ще смяташ, че си спечелил. Ако не се откажа, ще спечеля, но пет хилядарки са пладнешки обир. Освен това ще ме намразиш за цял живот.

– Облогът остава в сила – отново отсече Кеъри.

– Ами хайде, щом си дявол... – Берк скочи и се приближи до машината. – Ако искаш да ѝ кажеш нещо, говори пред този решетест отвор. Но изобщо не си въобразявай, че можеш нещо да изпотрошиш – машината е скрита зад стоманени листи с дебелина два дюйма.

– Честна дума, нямам никакво намерение да чупя твоята богиня. Ето, провери, дясната ми ръка – празна, лявата – празна, джобове...

– Стига си се правил на идиот! Давай по-бързо, че ожаднях.

През прозрачната стена Берк видя, как Кеъри приближи до решетестия отвор, спря пред него и застина с отпуснати встрани ръце. Берк се напрягаше да разбере какво се крие зад това вцепенение, после са разсмя – просто играе цирк, реши той. Мисли си, че ще се изплаша и ще

хукна да се отказвам...

После се намръщи – нежеланието да признаеш чуждо превъзходство винаги го изкарваше от нерви. Но ако пък не го спре, Кеъри ще стане просто един досаден и заядлив съсед, а бурята едва ли ще престане скоро.

Неочаквано вибрациите, които Берк долавяше през пода и които бяха станали привични като собственото му дишане, замряха. Трепкащите цветни лентички, закрепени на вентилатора над главата му, спряха своя весел танц. Лампите примигнаха и изгаснаха, остана само светлината от прозореца в края на коридора.

– Какво направи?! – Берк почти се нахвърли.

– Познай де.

– Глупак! – и Берк се захвана с пулта за управление, но уви – реакторът бе заглъхнал, вентилацията беше изключена, електрозахранването също. На панела светеше само една червена лампа: акумулаторите все още захранваха машината.

С бързи крачки Берк приближи до решетестия отвор и два пъти натисна аварийния бутон под него.

– Внимание – започна той. – Реакторът спря и всичко, освен теб, е без енергия. Какво се е случило?

Никакъв отговор, макар лампичката да светеше.

– Вироглава машинария, а? – подметна лукаво Беъри, но Берк не му обърна внимание.

– Отговори! Веднага! Искам да знам защо реакторът не работи!

Никакъв отговор.

– Кажы какво направи! – изкрещя Берк.

– Ще признаеш ли, че не беше прав?

– Да.

– И изгуби облога?

– Да.

– Е, тогава ще ти кажа – Беъри запали цигара и пусна тънка струйка дим с вид на победител. – Твоята железария може да е много силна в метеорологията, но от логика не разбира нищо. Позорно, като си помислиш колко логиката е свързана с математиката.

– Какво направи!

– Казах ти, срамно е, ама нищо. Просто твоята богиня, която сигурно струва милиони, сега си блъска кратуната над един парадокс.

– Над парадокс ли? – Берк едва не проплака.

– Точно така – усмихна се Кеъри, – над един хитър парадокс. Казах

ти: няма нужда да я развалям, тя сама ще излезе от строя. Спомних си, че като студент в курса по логика решавахме една тарикатщина, наречена парадокс на Епименид. Подробности не помня, но беше нещо такова. Казвам ти например: „Всички юристи са лъжци“ – като истина ли ще го приемеш, или като лъжа? Аз съм юрист. Значи ако твърдението е истинно, аз лъжа, когато казвам, че всички юристи са лъжци. Но от друга, ако лъжа, значи твърдението, че всички са лъжци, е невярно. Получава се, че ако твърдението е лъжливо, то е истинно, а ако е истинно, то е лъжливо. Разбра ли?

Кеъри избухна в буен смях.

– Да беше се погледнал в огледалото, Берк! Никога не съм виждал такава физиономия. Както и да е... аз просто префасонирах парадокса и нахраних с него машинката. Докато ти ме зяпаше скептично, аз й подшушнах: „Отхвърли моето твърдение, тъй като всичко, което казвам, е лъжа“.

Физиономията на Берк наистина беше за ожалване.

– Разбираш ли, Берк? Тя прие моето твърдение и започна да го разглежда, за да го отхвърли. Но тя не може да го отхвърли, тъй като е истинно, а как може да е истинно, ако в него се казва, че всички мои твърдения са лъжа. Разбираш ли... По мутрата ти личи, че разбираш.

И отново се заля в смях.

– Не се кахъри, Берк! Ако те притеснява облога, забрави за него. Ако пък се ядосваш, че твоята любимка те подведе, горе главата – тя се оказа по-умна, отколкото предполагах. Аз си мислех, че ще й гръмне бушончето и край, но тя все още се труди. Сигурно е свикала всички блокове на помощ, ще направят съответната теория... Е, може би след няколко години.

Берк продължаваше да седи като гръмнат. Беъри сви усмивката си и го изгледа с недоумение.

– Какво има, Берк?

– Ти... Ти си идиот! – целият беше ярост.

– Защо?

– Ти си тъп дърдорко, Беъри! Ти си абсолютен кретен!

– Аз ли? – кресна Беъри. – Защото се оказах прав, нали? Защото те смазах, нали?

– Да, ти беше прав. Дори прекалено прав – изсумтя Берк. – Сега машината е мобилизирала всичките си блокове да реши твоето парадоксче. И ще е така, докато...

– Никога няма да го реши! – триумфираше Беъри.

– Никога... И докато се опитва да го реши, ние ще бъдем без светлина и топлина. Ние сме обречени, Бъри! Ние загиваме!
Температурата в станцията падаше твърде бързо.

КРАЙ

© 1951 Гордън Диксън

Gordon Dickson
The Monkey Wrench, 1951

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/308>]